

РЕЦЕНЗИЯ

на научните трудове и учебната дейност
на д-р арх. Жечка Великова Илиева,
представени за участие в конкурс за
заемане на академична длъжност „доцент ”
в професионално направление 5.7. „Архитектура, строителство и геодезия”
по специалност „Архитектура на сградите, конструкции, съоръжения и детайли“
обявен в ДВ бр. 23 от 14.03.2020 г за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”

Рецензент: **проф. д-р арх. Александър Димитров Слаев**
Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”
професионално направление 5.7. „Архитектура, строителство и геодезия”
специалност „Архитектура на сградите, конструкции, съоръжения и детайли“ и
специалност „Териториално, ландшафтно устройство и градоустройство”

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” (ДВ бр. 23 от 14.03.2020 г.) и на интернет-страницата на университета за нуждите на катедра „Архитектура и урбанистика“ към Архитектурен факултет. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър”. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали за участие в обявения конкурс

За участие в обявения конкурс е подал документи единствен кандидат:

ас. д-р арх. Жечка Великова Илиева, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”

(ак. дл. н. ст. име, презиме, фамилия от научна организация)

За участие в конкурса кандидатът **д-р арх. Жечка Великова Илиева** е представил списък от общо 11 заглавия, в т.ч.: 9 публикации в български и чуждестранни научни издания и научни форуми и две монографии. Приемат се за рецензиране десет научни труда – две монографии и осем научни статии. Монографията „Архитектурното наследство на Оде-

сос-Варна – VI в. пр. Хр. - XII в. сл. Хр.“ е основния хабилитационен труд, представен от кандидата за участие в конкурса. Темата на този труд, както и темите на рецензираните осем научни статии, в съответствие с изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 от Закона за развитие на академичния състав (ЗРАС), не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Монографията „Регионални форми на сецесиона в архитектурата на Варна – сравнителни характеристики при детайлно формообразуване“ се рецензира като публикация на база на доктората, т.е. труд, извън изискванията на чл. 24. От представените от кандидата девет научни статии настоящата рецензия не се рецензира публикацията „Значението на финансовите инструменти за градското и регионално развитие“, публикувана в е-журнала на ВСУ „Черноризец Храбър“, Секция Архитектура и строителство, брой 13-2020, тъй като тази публикация е в съавторство между д-р арх. Ж. Илиева и автора на рецензията.

Монографиите и всички публикации са представени в публикуван вид и справки и удостоверения в тази връзка не са необходими.

2. Данни за кандидата

Кратки биографични данни за кандидата (преподавателски, научен и професионален опит във връзка с обявения конкурс).

Кандидатът д-р арх. Жечка Великова Илиева е завършила през 2000 г. Стопанския факултет на Икономически университет – гр. Варна, като икономист- бакалавър по специалност "Икономика и управление на строителството" и Архитектурен факултет на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ като магистър-архитект през 2008 г. През 2012 г. е завършила Курс за професионално обучение на архитекти по опазване на недвижимото културно наследство към Националния институт за недвижимо културно наследство, а през октомври 2018 е защитила докторска степен към Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ с дисертация на тема „Регионални форми на сецесиона в архитектурата на Варна – сравнителни характеристики при детайлно формообразуване“.

Понастоящем д-р арх. Жечка Илиева е преподавател в Архитектурен факултет на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ в направление Теория и история на архитектурата. Преподава от октомври 2008 г. Преди това е работила като архитект-проектант в фирма „Арх консулт“, гр. Варна, където работи и до момента и като преподавател в ЦПО „Курортно строителство“ ООД – Варна и в Икономически университет – Варна.

3. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

Обща характеристика на трудовете на кандидата и трудове, които от се приемат за оценка от рецензента:

Кандидатът д-р арх. Жечка Великова Илиева е представила за участието си в конкурса 11 научни труда – две монографии и девет статии. Всички научни трудове са отпечатани със съответен ISBN и ISSN номер. Предмет на настоящата рецензия са 10 труда (двете монографии и осем от статиите) при изрично уточнение, че едната от рецензираните монографии е на база докторската дисертация на кандидата и не може да се разглежда като основен хабилизацияен труд. Съответствието на представените трудове на ЗРАС и на условията за рецензиране е обобщено в следната таблица:

Труд	Съответствието на представените трудове на ЗРАС и на условията за рецензиране
(монография) „Архитектурното наследство на Одесос-Варна – VI в. пр. Хр. - XII в. сл. Хр.“ ИК „Геа принт“, 2020г.	Основен хабилизацияен труд, в съответствие с изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 на ЗРАС
(монография) „Регионални форми на сецесиона в архитектурата на Варна – сравнителни характеристики при детайлно формообразуване“, ИК „Геа принт“, 2020г.	* Рецензира се за обща оценка на приносите на кандидата, <u>извън изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 на ЗРАС</u>
Проучване и проект за опазване на един архитектурен паметник във Варна, 2011.	Рецензира се като труд в съответствие с изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 на ЗРАС
Църковния храм в с. Долен - състояние и проблеми на опазването му, 2012.	Рецензира се като труд в съответствие с изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 на ЗРАС
За да има бъдеще българското културно-историческо наследство, 2014	Рецензира се като труд в съответствие с изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 на ЗРАС
Металът в архитектурното наследство на Варна - проблеми в опазването му, 2017.	Рецензира се като труд в съответствие с изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 на ЗРАС
Античното недвижимо археологическо наследство на Варна, 2018.	Рецензира се като труд в съответствие с изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 на ЗРАС
Дървени покривни конструкции във Варна от края на XIX и началото на XX век, 2019.	Рецензира се като труд в съответствие с изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 на ЗРАС
Строителни материали и техники във възрожденската архитектура на Троян и околните селища, 2019.	Рецензира се като труд в съответствие с изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 на ЗРАС
Идейни проекти за превръщането на „Варненски некропол I“ в туристически археологически обект, 2020.	Рецензира се като труд в съответствие с изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 на ЗРАС
Значението на финансовите инструменти за градското и регионално развитие, 2020.	** Не се рецензира, тъй като трудът е изготвен в съавторство с рецензента.

Рецензираните тук трудове изцяло са в областта, в която кандидатът специализира - теорията на българското архитектурно наследство и историята на архитектурата. Освен двете монографии, осемте рецензирани статии включват:

- пет публикации в университетски годишници и алманаси и
- три публикации в сборници с доклади от научни конференции.

Представените публикации изцяло съответстват на изискванията за академични публикации, както са формулирани ЗРАС и ЗВО.

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

През дванадесетте години, през които кандидатът д-р арх. Жечка Великова Илиева е преподавала във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, тя е натрупала богат учебно-педагогически опит. В хода на преподавателската си работа д-р арх. Илиева е:

- разработила 13 лекционни курса за преподаването от нея дисциплини, от които
  - седем в областта на историята на архитектурата и опазването на архитектурното наследство
  - три в областта на въвеждането в архитектурното проектиране и естетиката
  - три в областта на управлението на инвестициите и проектирането и дигиталните методи на проектиране
- изготвила е методически материали за лекционните курсове по следните преподавани дисциплини:
  - Въведение в архитектурното проектиране;
  - Опазване на архитектурното наследство;
  - Мениджмънт и управление на инвестициите;
  - Дигитални методи за проектиране I (AutoCAD);
  - Архитектурна композиция;
  - Национални традиции в българската архитектура;
  - Естетика.
- съставила е лекционни курсове и материали за упражнения на английски език по следните дисциплини:
  - История на архитектурата III част;
  - Съвременна архитектура;
  - Съвременна американска архитектура;
  - Опазване на архитектурното наследство;
  - Естетика;

Д-р арх. Жечка Великова Илиева е въвела в преподавателската си дейност иновативни форми на обучение като осигуряване на занимания в практическа среда извън висшето учебно заведение (организиране на теренни наблюдения, включително и теренна работа в лапидариума на Археологически музей – Варна, осъществяване на архитектурно заснемане на сгради- недвижими културни ценности, организиране участието на студенти в уъркшопове и др.) и работа със студенти по научноизследователски и художественотворчески проекти (електронен архив на архитектурното наследство на Варна, проект CULTOUR+ „Иновации и изграждане на капацитет в областта на висшето образование за управление на културата,

хотелиерството и устойчивия туризъм в Европейските културни маршрути“, подготовка на екип студенти за участие в конкурси и студентски лаборатории).

5. Научни и научно-приложни приноси на кандидата

Научно-приложните приноси на кандидата са изяви в представените научни трудове – монографии и статии. Несъмнено, най-важен между представените трудове е монографията „Архитектурното наследство на Одесос-Варна – VI в. пр. Хр. - XII в. сл. Хр.“. Монографията се състои от уводна част, три глави и заключителна част. Уводната част излага проблемите, анализирани в монографията и маркира основните насоки на изследването. Проблемите са формулирани на база на състоянието на архитектурното наследство на Варна към момента. Това състояние е резултат от развитието на града през идентифицираните три периода в развитието и осъществяването на идеите за опазване на българското културно наследство:

- От 1888 год. до началото на 50-те години на XX век;
- От 50-те години на XX век до 1989 год.;
- От 1989 год. до днес.

Първа глава третира историята и състоянието на „Архитектурно-Археологически резерват Одесос – Варна“ и съответните законодателни и административни разпоредби. Изследвано е развитието на дейностите по опазване на културните ценности в контекста на исторически оформилите се социални отношения в обществото. Задълбочено са изложени и разисквани проблемите, пред които е изправено опазването на наследството на Архитектурно-Археологически резерват Одесос – Варна в динамичното настояще при липсата на последователна държавна и общинска политика и под натиска на частните интереси и обществена незаинтересованост. Втората глава на монографията проучва историческите предпоставки за формирането на архитектурното наследство и третира резултатите от археологическите проучвания на елементите на архитектурната среда. Направен е преглед на резултатите от археологическите проучвания на подробно описва обектите, от които се състои наследството на Одесос от VI в. пр. Хр. - XII в. сл. Хр. Очертано е разположението на тези обекти в структурата на града и е обяснен начина на тяхното разкриване и изследване. Очертани са също и основните исторически периоди на формиране. Третата глава изследва актуалното състояние на архитектурното наследство на Одесос-Варна и възможностите за подобряване на неговото опазване. Тази част още веднъж е подчертава остротата на проблемите, свързани с опазването на наследството на настоящия етап от общественото развитие и на тази база изтъква потенциала на образованието за преодоляването на тези проблеми. Проучена е ролята на специа-

лизираното обучение в областта на архитектурата и археологията за консервиране, реставриране и ревитализиране на архитектурните паметници.

Приносите на този най-съществен научен труд на д-р арх. Жечка Илиева се отнасят до:

Първо, идентифициране на конкретните проблеми свързани с липсата на подзаконови нормативни актове за опазване на културното наследство и причините за загуба на автентичност на материалното културно наследство в национален мащаб.

Второ, привличане вниманието на експертите и архитектурната общност към проблема с опазване на недвижимото културно наследство, което е част от процеса на опазване на сградите и пластичните им елементи.

Трето, утвърждаване на ролята на културното наследство като ресурс за устойчиво развитие и повишаване качеството на живота, като живото наследство се превърне в стимул за социална и икономическа активност.

Четвърто, събиране на материали за обектите на археологическото наследство на Одесос-Варна (VI пр. Хр.- XI сл. Хр.) като цялостна платформа, който е полезен за архитектурното проектиране при бъдещи консервационно-реставрационни работи, експониране, адаптиране и социализиране.

Пето, натрупване на опит във ВСУ „Черноризец Храбър“ за създаване на работеща образователна политика за дейности по проучване, опазване и социализиране на археологическия фонд.

Втората представена монография – „Регионални форми на Сецесиона в архитектурата на Варна – Сравнителни характеристики при детайлно формообразуване“, както вече беше подчертано, тук се рецензира като труд, публикуван на база на докторската дисертация на кандидата д-р арх. Жечка Илиева и, съответно, извън изискванията на чл. 24, ал. 1, т.3 от Закона за развитие на академичния състав. Тази монография подчертава приносите на изследователската работа на кандидата в област, която допълва и доизяснява приноси отнасящи се до проучването на появата и разпространението на сецесиона в градовете по крайбрежната дунавска зона и северночерноморската крайбрежна територия на България, включително в обхвата на Варна и в работите на варненските архитекти от онзи период и детайлно разработване на сецесионовия образен апарат по теми като маскарони, прозоречни рамки, пиластрова украса и др., представени в тематични каталози, които могат да се използват в реставрационната практика.

Приносите, направени от останалите осем рецензирани труда – статии, публикувани в университетски алманаси и годишници, следва да бъдат систематизирани към посочените по-горе пет приноса, както и към изготвената от кандидата „Справка за научните приноси“. В тази връзка важна е и дефинираната приложимост на резултатите от посочените изследвания, отнасящи се до създаване на цялостна платформа със събрания материал за обектите на ар-

хеологическото наследство на Одесос – Варна, приложима при проектиране на бъдещи консервационно-реставрационни работи, и създаване на работеща образователна политика за дейности по проучване, опазване и социализиране на археологическия фонд и архитектурните обекти на Варна съвместно с регионален археологически музей-Варна и Община Варна.

6. Оценка на личния принос на кандидата

Личният принос на кандидата д-р арх. Жечка Илиева в рецензираните публикации е категоричен, тъй като всички публикации са изготвени самостоятелно. Съответно постигнатите резултати са изцяло нейна заслуга. Най-високо трябва да се оценят следните приноси:

- Привличане вниманието на експертите и архитектурната общност към редица специфични проблеми на опазването на недвижимото културно наследство
- Утвърждаване на ролята на културното наследство като ресурс за устойчиво развитие и повишаване качеството на живота, като живото наследство се превърне в стимул за социална и икономическа активност.
- Събиране на материали за обектите на археологическото наследство на Одесос -Варна (VI пр. Хр.- XI сл. Хр.) като цялостна платформа, който е полезен за архитектурното проектиране при бъдещи консервационно-реставрационни работи, експониране, адаптиране и социализиране.

-

7. Бележки и препоръки

Препоръчвам на кандидата д-р арх. Жечка В. Илиева да продължи още по-активно своите изследвания, свързани с ролята на културното наследство като ресурс за устойчиво развитие на градовете и урбанизираните територии и отражението на тези изследвания в обучението по опазване на архитектурното наследство и историческата архитектурна среда.

8. Лични впечатления

Познавам д-р арх. Жечка В. Илиева още от нейното следване като студент по Архитектура във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ и в следствие от самото начало на преподавателската ѝ дейност. Заявявам изключително добрите си впечатления от нейната последователност и привързаност към високите принципи на архитектурното творчество и архитектурната теория и уменията ѝ да предаде своето позитивно отношение към архитектурното наследство на студентите от Архитектурен факултет.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове от д-р арх. Жечка Великова Илиева, анализ на тяхната значимост и съдържанието в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята **висока положителна оценка и препоръчам на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър” да избере д-р арх. Жечка Великова Илиева да заеме академичната длъжност „доцент” в професионално направление 5.7. „Архитектура, строителство и геодезия” по специалност „Архитектура на сградите, конструкции, съоръжения и детайли“.**

28.07. 2020 г.

Рецензент: проф. д-р арх. Александър Д. Слаев